

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 5 րուբլ, կէս տարեկանը 3 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Մատուրեանի խանութում:

Օտարաբաղադրացի դիմում են ուղղակի
Тифлиса, Редакция „Маска“

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 9—12 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լէզով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառից մի կօպէկ:

ԶԱՏԿԻ ՏՕՆԵՐԻ պատճառով եկող շաբաթ-
վայ „Մաշկը“ կը հրատարակվի ԿԷՍ ԹԵՐԹԻ
մեծութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ պիտի լինի հոգեւորականութիւնը.— Եւր-
օքին տեսութիւնը, Մեր քաղաքային գործերը,
Նամակ Ազգութիւնի, Նամակ Շամախուց, Նամակ
Մոզգովից, Նամակ Բագուից, Ներքին լուրեր.—
Արտաքին տեսութիւնը, Գերմանիա և իտա-
լիա, Սպանիա, Ֆրանսիա, Աւստրո-Սլոնգարիա,
Շվեյցարիա, Անգլիա, Նամակ Փարիզից.—
Խառն լուրեր.— Յայտարարութիւններ.— Տե-
ղեկացոյց:

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԼԻՆԻ ՀՈԳԵԻՈՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք խօստացանք խօսել մեր ընթերցող-
ների հետ, թէ մեր կարծիքով ինչ պիտի
լինի մի հասարակութեան մէջ հոգեւորակա-
նութեան զլխաւոր նշանակութիւնը: Սաշխա-
տեմը այս անգամ մասամբ կատարել մեր խօս-
տածը:

Ամեն հասարակութեան մէջ մարդիկն են
մեծ մասը, ամբողջ, միշտ յետ է մնում իր
մտաւոր և բարոյական զարգացմամբ կրթնալ
անուանված հասարակական դասակարգից, որ
խրաքանչիւր ազգի մէջ փոքրութիւն է կազ-
մում:

Ամբողջ, որ ստիպված է իր օրական հացը
ձարել առօրեայ աշխատանքով, ոչ թէ միայն
անկիրթ ազգերի մէջ, որտեղ նա բոլորովին
անգրագետ է լինում, այլ և քաղաքակրթու-
թեան բարձր աստիճանին կանգնած ազգերի
մէջ, բաւականաճառ է մեծ մասամբ միայն
տարրական ուսումով: Եւ այդ էլ լինում է
միայն այն երկրներին մէջ, որտեղ մտքած
կատարողը ուսման օրէնքը: Իսկ յետոյ օրա-
կան աշխատանքով զբաղված լինելով, մշակ
ամբողջ այլ ևս ժամանակ և միջոց չունի
շարունակել մտաւորական և բարոյական զար-
գանալ: Առօրեայ աշխատանքը ինքն իրան
բխանոց և մարդի հոգեւոր ցոխերը թմրաց-
նող է: Մտաւորական ամբողջ զարգացման
մի յայտնի աստիճանի վրա պահպանվում հա-
մար հարկաւոր է լրագրութիւնը, հրա-
պարակական դասախօսութիւնները, ժո-
ղովները, և այլն:

Նոյնը լինում է ամբողջի հետ և բարո-
յական ընդհանուր զարգացման մէջ: Նա
ստիպված լինելով առօրեայ աշխատանքի մէջ
բարոյական անշարժ մնալ, նրա բարոյական
հոգիքը սահմանափակվում է, նրա հոյակապ-
ների շրջանը դառնում է աւելի ու աւելի
նեղ... Այդ նրա բարոյական ընդհանուր կրթ-
ութեանը լրումն տալու պաշտօնը կարող է
յանձն առնել հոգեւորականութիւնը: Ամբողջ
շաբաթը աշխատելուց յետոյ, մշակը կիրակի
օր ներկայ գտնվելով եկեղեցու մէջ քահանայի
քարոզչին, կրկին բարոյական զարկ է ստանում,
ընդունում է նոր գաղափարներ, նոր հոյակապ-
ներ, ներթափանցում է իր առօրեայ շրջանի մէջ
տիրող տարբեր զգացողութիւններին...

Բայց ժողովրդի այդ բարոյական կրթու-
թեան պահպանումը լրումն տալու համար հար-
կաւոր է մի լուսաւորված հոգեւորա-
կանութիւնը...

Մեր հոգեւորականութիւնը, կթէ էլ հաս-
կանար իր իսկական կոչումը, կթէ էլ ըմբռնէր
մեր ասածը.— դարձնալ անկարող կը լինէր
իրագործել այդ թէ իր տգիտութեան, թէ
բարոյական անզարգացման, թէ նրա

Թաւան անմիջապէս դրութեան, թէ վեր-
ջապէս իր ամբողջ անորոշ կազմակերպու-
թեան պատճառով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մեր նախնիքս համարներէն մինի մէջ
մենք յիշեցինք որ քաղաքային վարչութեան
մէջ շատ հարցեր կան վճարելու, իսկ ձայնա-
ւորներին մինչև այժմ չեն գումարում: Ամե-
նանշանաւոր հարցերէն մինը դուռնապան-
նի հարցն է: Մանաւանդ վերջին ժամա-
նակ, երբ շատացան գործութիւնները և աւա-
զակութիւնները գիպուածները (Թիֆլիսում,
այդ դեպքերին ինքիւր դատում է ամե-
նապարսկ ինքիւր ինքիւր դատում է ամե-
նապարսկ: Այդպիսի մի տուն լինում է շատ
անգամ չորս, հինգ յարկանի: Գնաւորներ
ունեն իր օգնականներ, նա տեղակ է աշակեր-
տան մէջ բնակվող բոլոր անձինքներին անուան,
ազգանուն, պարագմանքի:

Նրա աստիճանում կան մեծ քաղաքներ, օրի-
նակ Իւրլին, որտեղ մի և նոյն թաղի քանի
մի տներ միասին, ընդհանուր հաշուով մի գի-
շերական հին վարձում:

Միջանում գուցէ աւելի քան մի ուրիշ
քաղաքում տներն մեծութիւնը և նրանց մէջ
պարունակվող կենդանի թիւը միմեանցիկ
տարբեր են լինում: Իւրաքանչիւր տան պար-
տաւոր անել, իւրաքանչիւր տան տիրոջ պար-
տաւորեցնել իր սկիւտան դռնապան պահել,—
Ժանր կը լինէր տանտէրերից շատերի հա-
մար: Մեր կարծիքով այդ հարցը կարելի
էր բաւականապէս կրկնելով վճարել պահպա-
նելով հասարակական (գիշերական) միայն
քաղաքային վարչութեան և պոլիցիայի կողմից
պարտաւորեցնելով իւրաքանչիւր տան տիրոջ
մի պահել իր սկիւտան հասարակ, կամ թող
մի քանի տներ ընդհանուր հաշուով պահել
մի գիշերական: Մի և նոյն ժամանակ մեր
կարծիքով իւրաքանչիւր հասարակ տեղը է ու-
նեայ անկողնի մինի մէջ գտն է մի փոքրիկ
աղտոյ կացարան:

Նոր այդ հարցը կը յարուցի մեր Գու-
մայի մէջ, մենք կրկին կը խօսնք այդ մա-
սին:

ՆԱՄԱԿ ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Գողերի յաճախ կրկնուող յարձակումները և
դրանց առաջն առնելը շատ է դժուար տեղւոյս
հասարակութեան ուղղորդութիւնը: Գողերի քա-
ջադրութեան մասին մի քանի անգամ հազո-
րված էր «Մշակի»-ը, նորերում էլ կողպուեց են
Աստուածածին եկեղեցու կաճ կարասիքը, որոնք
պատրաստուած էին ուսումնարանի համար: Գո-
ղութիւնները պատճառը մի քանիսը վերաբերում
են տեղւոյս բնակիչների երկչտութեանը: Միւսները
թուրքերին, որոնք բնակվում են Ազգութիւն երկու
հակառակ մասներում: Վերադառնալ և Ազգութիւն
վերջինները գտնվում են բաւական թշուառ դրու-
թեան մէջ, նրանց մեծ մասը խեղճ են, Նրանց
ուսումնարանը մեջնալ է, որը գտնվում է կրօ-
նամուր և բթամուր մօլլայի ձեռքում: Քանի
տարի սրանից առաջ թուրքերի երկխանքը ու-
նեցել են մուսը մեր դպրոցը, եղել է նմանա-
պէս մի մօլլա կրօնի և լիզուի համար, միայն այժմ
այդ չէ շարունակվում: Իմ կարծիքով ներկայ
հոգաբարձութիւնը մեծ ծառայութիւն կանէր
Ազգութիւնին, եթէ աշխատէր, որ թուրքերը կրկին
ընդունվին մեր ուսումնարանը, որովհետև Ազգու-
լեցի հայն ամեն քայլափոխում յարաբերութիւն
ունեն թուրքի հետ և այս վերջինի զարգացումը աղ-
գում է գործի վրա: Գառնալը գողերին: Ասում են,
որ թուրք բնակիչները պահում են իրանց տանը
գողերին, ցոյց են տալիս այս կամ այն հայ ըն-
նակի տան բոլոր մուտքերը և ծածկում են իրանց
մօտ գողացած ապրանքը: Մի խօսքով թուրքերը
օգնում են գողերին: Մտանքումս հասարակու-

թիւնը մտադիր էր խնդրել գաւառականից հե-
ռացնել մի քանի թուրք բնակիչ, բայց չը յաջողեց:
Բացի այս, գողերի այդպիսի յանդուգն լինելուն հայ
բնակիչներն էլ են տեղիք տալիս: Ամեն մարդ իւր
անձի ապահովութեան վրա մտածելով, մեծ դը-
ժուարութեամբ կերթայ իւր գրացուն օգնելու, որին
կողպուում են: Մարտի 9-ին խօսակցութիւն կար
գողերի առիթով: Կամենում էին վարձել 15 մարդ,
որոնք միշտ պատրաստ լինէին օգնութիւն հաս-
նել: Պայմանաթուղթը այդ մարդկանց հետ հա-
սարակութեան կողմից արդէն պատրաստ էր, բայց
գործին արգելք եղաւ պայմանի մի յօդուածը, որը
իրաւունք էր տալի՝ հալածել գողերին, բռնել նը-
րանց, մինչև անգամ սպանել: Այս վերջին բառի
մասին մի քանիսը յայտնեցին, որ ոչ ոք չէ կարող
մէկին իրաւունք տալ մարդ սպանել, եթէ նա գող
էլ լինէր: Այս մտքի ճշտութիւնը թողնում են դա-
տել իրաւաբաններին, միայն թէ սա եղաւ պատ-
ճառը, որ գործը մինչև այժմ անորոշ է մնում:
Իսկ 15 մարդ միշտ պատրաստ ունենալ շատ օգ-
տաւէտ կը լինէր:

Ազգութիւն փոստի ճանապարհից դուրս է, այն-
պէս որ նախկինը գալիս են Օրդուբադ, իսկ այն-
տեղից մեր մասնաւոր նամակաբերը մեղ է հասց-
նում: Այս գործը մեծ անյարմարութիւնների հետ
կապուած լինելով, օրերումս հասարակութիւնը
ինքիւր փոստային վարչութիւնը, որ Ազգութեան
բացուի փոստային մասը, պարտաւորութիւնով վից
ամուսայ ընթացքում փոստային մասին բոլոր
ժախսերը իւր վրա առնել և Օրդուբադի փոստը
Ազգութիւն հասցնել: Հասարակութեան այս խն-
դիրը շատ շատեր ունի կատարուելու առաջին
Օրդուբադի փոստը խկապել Ազգութիւն համար է,
որովհետև այնտեղ հազիւ չաբաթական 10 նա-
մակ է ստացվում, մնացածը Ազգութիւնն է և բացի
զորանից ներկայ դրութիւնը փաստում է և փոս-
տային վարչութեան, որովհետև Ազգութիւնը մինչև
Օրդուբադ ճանապարհը ապահով չը լինելով, ոչ ոք
Ազգութիւնից փոստով փող չէ ուղարկում ուրիշ
տեղեր, այլ «բարբաթ» է անում, այսինքն հասա-
րակ նամակով ստացական է ուղարկում:

Այնպէս նամակում մեր ընթերցարանի մասին
գրել էի, որ այն ձեռով ինչպէս այժմ նա գոյու-
թիւն ունի, խաբարայութիւն է: Այդպիսի ծանր
խօսք ասել մի գեղեցիկ հիմնարկութեան մասին,
ինչպէս ընթերցարանն է և բաւականաճառ, իմ
կարծիքով անբարեխղճութիւն կը լինէր: Բացի
այդ գուցէ կը գտնուէին և մի քանի ողոր-
միկ գիւղական փաստաբաններ, որոնք իրանց
լօգիկայից գուրկ գառողութիւններով, կաշխա-
տէին ինձ ընթերցարանի թշնամի ձեռքնել:
Ուսումնարանի, լրագրութեան և ընթերցարանի
գործը ես միշտ սուրբ եմ համարել: Բայց միթէ
չը կայ ուսումնարան, որ մի ուր և է փող, ուրեմն
և ձայն ունեցող հնդուհաւ-աղայի նպատակին է
ծառայում, կամ ոչ մի տեղ պարագլուխը չը զեռ-
նող, ուսման կողմից թերի անձին համար փող աշ-
խատելու ասպարէզ է դարձել: Միթէ չը կայ լը-
րագիր, որը հրատարակվում է, բայց թէ ինչի հա-
մար, ուստանան գիտէ: Այդպէս էլ շատ ընթեր-
ցարան կայ, որ գեղեցիկ հիմնարկութեան անունը
կրելով, կամ երկու անձի է բաւականութիւն տալի,
կամ ծածկուած նպատակի է ծառայում: Մեր
ընթերցարանը ստանում է „Новое Время“: Ինչի
որովհետև նա ընկաւ պ. Տրուբնիկովի դամբը,
որը „Варж Вѣд.“ լրագիրը ծախելուց, իւր նոր
լրագիրը „Новое Время“ ձիւ ուղարկեց իսկական
ստորագրողներին, նոցա թուում և մեր ընթերցա-
րանի: Ընթերցարանի անգամները հաւատարմա-
ն են, որ այդ լրագիրը աւետարական է. զիցուկ թէ
այդպէս է, չը խօսնք լրագրի վրա (նա յայտնի է
ամենքին, որ կարող է ուսու պարբերական հրա-
տարակութիւնները), բայց ինչ օգուտ է քաղում
նրանից Ազգութեան: Ինչ օգուտ պէտք է քաղէ,
կրկնէ կարողութիւն.— Գու վաճառական ես, ուրեմն մեր
լրագիրներին աւետարական մասը քեզ բաւակա-
նութիւն չի տալ, ունենանք „Новое Время“, օրաւ,
ունենանք: Թողնենք այդ, ում համար է երեւա-
կայութիւնը դրողով „Собрание Романовъ“: Եւ այս
հրատարակութիւնը պէտք է մնայ ուսումնարանի
գրատանը: Եւ հաւատարի եմ, որ այստեղ կը գտնվին
ուսումնարանի բարեկամներ, որոնք փողոցը կա-

ծեն այս գրքերը: Եւ բացի այս սրանց կարգա-
ցողները բարեխախտաբար մի երկուսն են և նրանք
էլ իսկական փաստները ֆիկտուսի տեղ են ընդու-
նում, իսկ ֆիկտուսական գրուածները իսկական
փաստի տեղ: Մի և նոյն ժամանակ ընթերցարանի
անգամութեան վճարն է 4 րուբլ: Կարծես չէր
կարելի բաւականաճառ փողը և օգտաւէտով և
զինն էլ փողը նշանակել:

Ե. Տէր-Գրիգորեան

ՆԱՄԱԿ ՀԱՄԱԼԻՑ

26 մարտի

Նրբ 632 թուականին Քրիստոսի ծնունդից ետ,
վախճանվից Մահաւոր, նորա փխայ Ալին ընդու-
նեց իւր իշխանութեան տակ կառավարութեան
իրաւունքը՝ այսինքն Մեծնայի, Արաբիայում, խա-
լիֆայի անուանակալութեան իրաւունքը, բայց այդ
երկար չտևեց, որովհետև նա այս պաշտօնից չու-
տով զրկվեցաւ մարգարէի Միւրիտիւնի Արուսե-
քիւրի և Օմարի աշխատութեամբ, որոնք խորա-
մանկութեամբ վեր առին իւրեանց ձեռքը կառա-
վարութեան իրաւունքը: Այդ ինքնակալ իշխան-
ների յաջորդը մի առ ժամանակ Օմարն էր, որին
յետոյ սպանեցին Ալին մերձակոյնները: Օմարի
հետ մերձ բարեկամութիւն ունեցող, Շամ քա-
ղաքի իշխան Մաւլան իւր որդի Եղիաի հետ
յանձն առաւ վրէժխնդիր լինել Ալին: Եղիաը
իւր հօր մահից ետ, յաջորդելով նորան, պատե-
րազմ է յայտնում Ալին, բայց մինչև պատերազմ
սկսելը Ալին վախճանվում է: Նորա որդի Հասանն
էլ նոյնպէս մեռնում է, թուաւորված լինելով իւր
կնոջ կողմից: Եղիաը մահաւորութեամբ Ալին միւս
որդի և միակ ժառանգ Գուսէինը պահանջում է
Եղիայից հնազանդութիւն և ամեն մի միջոցաւ
աշխատում է շատացնել իւրեան համակողմների
թիւը: Քուֆայ քաղաքը, մեծ օգնութիւն հասցնե-
լով նորան, հպատակվում է նորա իշխանութեանը:
Գուսէինը արշաւանք է գործում դէպի այդ քաղաքը,
բայց ճանապարհին պատահութեամբ Ալին միւս
գործը վախտի որդեղ.— Իբրատուլլի իշխանութեան
ներքոյ, և յաղթում է նորա գործը: Այդ կռիւն
մէջ սպանվում են Գուսէինը իւր երկու որդեղ: Ալին
Ալեքիւրի և Ալի-Ասկիւրի հետ միասին: Այս իսկ
թշնամութիւնն է առիթ եղել մահաւորականների
համար, որոնք բաժանվել են երկու զլխաւոր ա-
ղանդի: Օմարի.— Մուսնի և Ալի.— Շիայ: Ալին
հետեւողները վերջինիս հանգամանաց պատճա-
ռով, տունում են նորան և սուգ են անում նորա
համար, բայց զլխաւորապէս նորա որդի Իմամ
Գուսէինի համար, իւրաքանչիւր տարի Մուհար-
րամ ամսոյ տառնիրորդ օրը: Թուրքերի կրօնը
այդ տօնին տալիս է շատ մեծ նշանակութիւն
այնպէս որ մի երկու կամ իւր արտասուքի համար,
որը կաթում է իմամների համար,— ուրա, մահմե-
տականները, ազատված են համարվում դժոխային
չարչարանից և մասնակից աղքատութեան եր-
ջանկութեան: Այս պատճառով մեծ պատրաս-
տութիւններ են անում, Պարսկաստանից բերել
են տալիս, եթէ քաղաքում չեն գտնվում, մար-
տիրականներ, հոգեւոր երաժիշտներ, մեղիքները գե-
ղեցիկ կերպով զարդարում են: Բոլոր հայկիները,
պատի ժամացոյցները և թուրքերի անալին այլ զար-
դերը, այդ ժամանակ բերվում են մեկիւթները: Այդ
օրը թուրքերը թողնում են իւրեանց աշխարհային
գործերը, այր և կին, մեծ և փոքր և սուգ են
անում:

Որովհետև մահմետականների կրօնական ծիսա-
կատարութիւնը թիւլ չէ տալիս նորանց և մեղ-
կիւթներից դուրս Շախայ կատարելը, ուստի նոցա
երբեմն նոյնը կատարում են անհում թէքիայ
անուամբ և դորա համար վարձում են դարձեալ
մարտիրոսներ, կատարելով սուղը ի յիշատակ
իմամ Գուսէինին: Այնտեղ ժողովածներին սրը-
կում են վարդապետ և համեղք են անում թէյ:
Գետոյ դուրս է գալիս ամպիտի վերա մօլլան,
կարող է բարձրաձայն աղօթքը և շարունակ
պատմում լսողներին ողբերգութեան բովանդա-
կութիւնը, որի աւարտելուց ետ ժողովքը ցըր-
վում է: Բնդհանրապէս Շախայում բաւական
մեծ խումբ ժողովրդեան, վերաւորված և արեւ-

Ինչ որ վերաբերում է Գերմանիայի
Խառնիկայի տեղութեանց մէջ այդ առարկայի

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ